

Turreferater fra Østfold Botaniske Forening 2006

10. mai:

Tur til Mærrapanna i Onsøy

Turen var en oppfølging av skjøtselstiltak som ØBF gjennomførte 6. april 2003. Mærrapanna er blant fylkes fineste lokaliteter, men på grunn av manglende beiting, truer gjengroing denne naturperlen.

Målet var skjellsandbankene helt i syd. Som vanlig tok det lang tid før vi nådde bestemmelsesstedet. Veien går gjennom skyggefull skog med innslag av barlind *Taxus baccata*, faktisk en av de fineste barlindforekomstene i fylket. Når landskapet åpner seg på Sand, gledet vi oss over fine forekomster av bendelløk *Allium scorodoprasum*. Vel fremme i skjøtelsområdet, kunne vi konstatere at tiltaket hadde vært vellykket. Bittersøte *Gentianella amarélla* forekom i større mengder enn noen gang tidligere, og frøsettingen så ut til å være rikelig. I de skyggefulle partiene kunne vi betrakte store bestander med blomstrende kratffiol *Viola mirabilis*. Siden våren i år kom 14 dager senere enn normalt, var vi for tidlig ute for mange av de andre godbitene her ute. Men vi brukte tiden til å fjerne mer einerkratt med våre medbrakte greinsakser.

Alle gledet seg over at slike enkle tiltak, kan gi positive resultater for den sårbare floraen her ute. ØBF kommer til å følge opp dette området i årene som kommer. 13 deltagere var med på denne varturen under ledelse av Jan Ingar I. Båtvik og Svein Åstrøm.

Svein Åstrøm

28. mai:

Tur til Eløya i Rygge

Denne dagen dro vi sammen med Rygge Historielag ut til Eløya for å se nærmere på kulturhistorien og plantelivet her ute. Eløya er en av de fineste naturperlene vi kan vise fram i Østfold, med

sjelden geologi (rombeporfyirkonglomerat), flotte kvartærgeologiske strandavsetninger, frodig ferskvannsdam med rikt fugleliv, fornminner og kulturspor og mange hundre år gammelt sammenhengende beite med tilhørende rikt biomangfold.

Det er mange som har besøkt Eløya tidligere slik at den er godt botanisk kjent. På en slik tur er det naturlig å vise fram de velkjente kubjelleengene *Pulsatilla pratensis* (kubjelle er valgt som Rygges kommuneblomst), røde tepper av strandnellik *Armeria maritima* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris* og nikkende forekomster av nikkesmelle *Silene nutans*. Vi måtte også en tur langs fjæra for å se på årets bestander av bulmeurt *Hyoscyamus niger*, strandkarse *Lepidium latifolium*, sodaurt *Salsola kali*, hartmansstarr *Carex hartmanii* og jordbærkløver *Trifolium fragiferum*. Er man på Eløya, er det obligatorisk med en tur inn til ferskvannsdammen for å se på øyas store sjeldenhet, hestekjørvel *Oenanthe aquatica*, men som på denne årstiden er i et svært ungt stadium, dog absolutt gjenkjennbar. Eneste uventete karplante på denne vakre forsommerdagen var svartgallebær *Bryonia alba* som vi fant både like nord for bronsealderrøysa, for øvrig sammen med rikelige forekomster av blankstorkenebb *Geranium lucidum*, og i fjæra på NØ-spissen av øya. Vi trodde et øyeblikk at svartgallebær var ny for øya, men så viser det seg at Finn Wischmann var her i 1979 og samlet arten på øyas vestside, men neppe der vi påviste den i år.

Eløya skuffet ingen denne dagen, og det vil nok bli flere botanikere og naturinteresserte som i årene som kommer vil glede seg over naturprakten her ute. Vi var 53 deltagere på turen.

Jan Ingar I. Båtvik

1. juni:**Tur til Unum ved Sæbyvannet i Våler**

Denne strålende ettermiddagsturen tok utgangspunkt i gårdstunet hos Peder Unum på vestsiden av Sæbyvannet. Vi startet med å kikke på planter rundt dammen og beitebakken vest for tunet. Området bar preg av noe gjengroing. Det var lite vann i dammen, men vi fant bl.a. bred dunkjevle *Typha latifolia* og sumpkarse *Cardamine pratensis* ssp. *paludosa*. Flere eksemplarer av nattfiol *Platanthera bifolia* ble funnet på beitebakken. Vi fortsatte videre nordover langs jordekanten og fulgte veien et stykke fram til broen over elva. Vi fulgte så elva ca 200 meter østover før vi gikk sørover over jordet til noen åkerholmer hvor det var brent bråte. Her fant vi mye stemorsblom *Viola tricolor*, bitterbergknapp *Sedum acre*, blåknapp *Succisa pratensis* og kattedot *Antennaria dioica*. Sistnevnte har mange steder i Østfold gått bekymringfullt tilbake i antall.

Fra åkerholmene gikk vi tilbake til tunet på Unum og fortsatte langs en traktorvei som gikk sørover ut fra tunet mot Boslagen. Der passerte vi en hytte med hage som ble undersøkt nærmere uten å finne nevneverdige funn. Deltakerne tok en kaffepause her, før de fortsatte mot Boslagen. Sør for hytta fant vi et ganske fint beiteområde hvor følgende kan nevnes: Tårnurt *Turritis glabra*, engsnelle *Equisetum pratense*, fine forekomster med fagerklokke *Campanula persicifolia* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Kantkonvall *Polygonatum odoratum* ble funnet i en skogkant. Det ble skrevet to krysslister i hver sin km²-rute. Ingen oppsiktsvekkende funn ble gjort på turen, men vi så mye vakker botanikk i godværet. Vi var åtte deltagere under ledelse av Solveig Vatne Gustavsen og Monika Olsen.

Monika Olsen

17. juni:**Sykkeltur fra Holmegil kapell til Neverlund i Aremark**

Fra Holmegil kapell syklet vi forbi Kasa som

er kjent for sine tørrbakker med bl.a. bakkesøte *Gentianella campestris*, brudespore *Gymnadenia conopsea*, solblom *Arnica montana* og griseblad *Scorzonera humilis*. Vi stoppet ikke her for å sjekke bakkene. Men vi så i hvert fall griseblad og solblom som bl.a. står i veikanten ved Kasa på vei sørover mot Neverlund. Vi stoppet ved noen bergknauser like sør for Kasa gård for å se etter marinøkkel *Botrychium lunaria* som ble funnet her i 2004. Vi fant fine forekomster denne dagen også. Griseblad står fortsatt rikelig i vei- og skogkantene omkring.

Vi stoppet senere ved Svarød og skrev en kryssliste. Kantløk *Allium senescens* ssp. *montanum* er funnet her tidligere. Den ble særlig ettersøkt også i 2004, men både den gang og nå klarte vi ikke å finne den. Men vi noterte oss bl.a. tårnurt *Turritis glabra*, nyresildre *Saxifraga granulata*, tettegras *Pinguicula vulgaris* og griseblad herfra.

Vi syklet videre til Neverlund hvor matpakke og kaffe ble inntatt i nordenden av Urdevann. I veikanten mellom Urdevann og Neverlund ble funn av både solblom og griseblad notert på kryssliste med 10 meters nøyaktighet. Det var sparsomme forekomster vi fant, hhv. 3 rosetter og 2-3 stk av griseblad sammen med tettegras. Vi var 10 deltagere på turen.

Bjørn Petter Løfall

28. juni - 2. juli:**Floraregistreringer i Våler kommune**

Dette var vår tredje kartleggings-samling i Østfold. Vi bodde på Tomb videregående skole i Råde, først og fremst pga manglende, ledige overnattingsteder i Våler. Selve registreringsarbeidet foregikk i 2-mannslag i på forhånd utvalgte områder (5 x 5 km-ruter) i Våler. Alle deltakerne fikk med seg detaljerte kart over sine registreringsområder, og noterte på krysslister alle arter som ble funnet innenfor hver km²-rute som ble oppsøkt. I tillegg ble det ført inventerings-skjema med detaljerte lokalitetsopplysninger om funn av alle innsamlete

arter, samt interessante arter, men som ikke ble samlet. På kveldstid ble alle innsamlete arter i så stor grad som mulig artsbestemt og pressa for levering til herbariet på Tøyen.

Til sammen ble det ført 45 krysslister (fra 42 km²-ruter) med totalt 6019 registreringer. Ca. 457 ulike taksa ble registrert. Mange nye arter for kommunen ble belagt. Alle registreringene er punchet og levert til krysslisedatabasen på Tøyen.

Av rødlistearter ble solblom *Arnica montana* (VU) funnet på tre steder, myrstjerneblom *Stellaria palustris* (EN) på ett sted ved Vansjø, bukkebeinurt *Ononis arvensis* (EN) på to steder, kalmusrot *Acorus calamus* (NT) på to steder og stautstarr *Carex acutiformis* (EN) på ett sted hvor den har vært kjent i mange år.

En god del lokalt sjeldne arter ble funnet som myrkråkefot *Lycopodiella inundata*, skavgras *Equisetum hyemale*, engstorkenebb *Geranium pratense*, furuvintergrønn *Pyrola chlorantha*, klokkeling *Erica tetralix*, krekthals *Anchusa arvensis*, storveronika *Veronica longifolia*, orientveronika *Veronica persica*, vivendel *Lonicera periclymenum*, langstarr *Carex elongata* og skogmarihand *Dactylorhiza fuchsii*. Selsnepe *Cicuta virosa* ble notert på hele 16 krysslister, kjempesøtgras *Glyceria maxima* på 7 lister og granstarr *Carex globularis* på 5 lister. Det kom som en stor overraskelse på de fleste at strandmelle *Silene uniflora* viste seg å være ganske vanlig (registrert på 7 krysslister) ved Vansjø. Vi var 19 deltakere med på samlingen.

Gunnar Engan

20. august:

Tur til Stenerudmosen i Hobøl/Spydeberg

Ved vårt oppmøtested ved Mørk golfbane fantes svært mange biler, men bare en fullstappet bil hadde tenkt seg videre på botanikkturen.

Stenerudmosen ble opprettet som naturreservat 22. desember 1978, en langstrakt myr som ligger sørvest i Spydeberg og sørøst i Hobøl kommuner. Vi besøkte myra kun i Spydeberg og på den sørlige

delen av reservatet. På vei inn til myra passerte vi en informasjonstavle med litt informasjon om plantelivet. Vi merket oss den lille orkideen myggblom *Hammarbya paludosa* som er omtalt her, men som må ha gått kraftig tilbake i fylket.

Vi brukte mest tid rundt det søndre tjernet. Her fant vi alle tre soldoggartene, rundsoldogg *Drosera rotundifolia* på tuene, smalsoldogg *D. angustifolia* på jordvannspåvirket deler og dikesoldogg *D. intermedia* på løsbunn i kanten av tjernet. Ute i tjernet langs kantene stod storblærerot *Utricularia vulgaris* i blomst. Like sør for tjernet fant vi myrkråkefot *Lycopodiella inundata* i eroderte partier.

Vi gikk et lite stykke nordover, men kom ikke lenger enn til midten av myra. Vi gjorde ingen spennende funn. Vi var innstilt mentalt på myggblom hele veien, men ingen av oss klarte å finne den. Vi var kun fire deltagere på turen.

Bjørn Petter Løfall

26. august:

Tur til Ingerholmen i Hvaler

Årets Hvalertur ble som i fjor lagt opp som en registreringstur etter samme mønster som florakartleggingene i Halden 2004, Sarpsborg 2005 og Våler 2006 (se Blyttia 1/2005). Turen til den ca. 0,25 km² store øya nordøst for Spjærøy gikk med privat båt fra Tangen på Kråkerøy. Vi delte oss i to grupper og gjorde registreringer i hver vår del av øya. I vestre del (PL 11,53) ble det registrert 140 arter. I østre del (PL 12,53) ble det registrert 176 arter. Totalt 208 arter ble notert på krysslistene. Medregnet mine egne registreringer på øya 16. mai 1998 er den totale artslista for øya nå på 231 arter.

Av spesielt interessante arter må særlig nevnes til dels rikelig med saltsoleie *Ranunculus cymbalaria* flere steder i strandenger og strandkanter på nordvestsiden av øya. I disse strandengene vokste også en god del dverggylden *Centaurium pulchellum*, strandrødtopp *Odontites vernus* ssp. *litoralis*, grisnestarr *Carex distans*, sylarve *Sagina subulata*, marigras *Hierochloë*

ØBF på tur til Ingerholmen på Hvaler 26.8.2006. Foto: J. I. Båtvik.

odorata og musestarr *Carex serotina* ssp. *pulchella*. Andre interessante arter som ble funnet var krusfrø *Selinum carvifolia*, kystgrisorø *Hypochaeris radicata*, bergmynte *Origanum vulgare*, kransmynte *Clinopodium vulgare* og marianøkleblom *Primula veris*. Av arter (fra 1998-registreringene) som ikke ble gjenfunnet, kan nevnes tannrot *Cardamine bulbifera*, blåveis *Hepatica nobilis*, vårbendel *Spergula morisonii* og nattfiol *Platanthera bifolia*. Vi var ni deltagere på turen.

Gunnar Engan

9. september:

Tur til Kattebuheia i Rømskog

Denne turen var annonsert som en mose-, sopp- og lavtur. Nå måtte den ene turlederen melde avbud slik at turen ble fokusert mest på sopp. Turen til Rømskog helt øverst i fylkets nordøstre hjørne, ble tydeligvis også for lang for de fleste da undertegnede ble alene på turen.

Jeg passerte like ved Sørsaga og gikk sørover skogsveien langs foten av Kattbuheias østside. Overfor veien er det en lang ur med digre steinblokker. Allerede i veikrysset var det mange arter sopp, bl.a. fine forekomster av honningvokssopp *Hygrocybe reidii*. Skogen besto for det meste av gran *Picea abies*, og ved siden av vanlige sopparter i granskog, fant jeg rosa sleipsopp *Gomphidius roseus* sammen med seig kusopp *Suillus bovinus*, gulfiltet parasollsopp *Lepiota ventriosopora*, elfenbenshette *Mycena flavoalba*, og litt lenger framme kom jeg over stor soppklubbe *Cordyceps capitata* som vokser på den underjordiske løpekuler *Elaphomyces* sp. I et litt rikere parti med høye grasarter, gråor *Alnus incana* og hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* fant jeg flere eksemplarer av lillaflekket slørsopp *Cortinarius porphyropus*, en utrolig vakker sopp med dyp blåfiolett stilk. Totalt ble det bestemt 42 arter sopp denne dagen.

Hermod Karlsen